

Dispens, undantag och villkor – vad gäller?

Enligt 12 § terrängkörningsförordningen är det möjligt att ansöka om undantag från terrängkörningsförbudet. En ansökan om undantag kan länsstyrelsen bevilja i ett enskilt fall. I dagligt tal används begreppet dispens – ”man söker dispens från terrängkörningslagen”. Länsstyrelsen skriver ofta in villkor för dispensen i beslutet. Det kan handla om antal turer etc. Vilket lagstöd har vi för detta?

- Finns det någon juridisk skillnad på begreppen dispens och undantag?
- Kan Länsstyrelsen sätta villkor när man ger ett undantag? Finns lagligt stöd för det?

Projektgruppen har ställt dessa frågor till två jurister på två olika länsstyrelser som svarar följande:

Dispens/undantag:

Dispenser är specifika undantag från förbud, alltså en dispens är ett undantag.

Att medge undantag från ett förbud i en lag eller annan förordning innebär alltså att man meddelar dispens, under förutsättning att undantaget gäller för ett visst fall. Begreppet undantag är emellertid bredare och täcker även generella undantag, som dock ska meddelas genom föreskrifter. Undantag från terrängkörningsförordningen meddelas alltså genom antingen (specifika) dispenser eller (generella) föreskrifter. En dispens är alltså ett beslut varigenom undantag beviljas från en författningsbestämmelse för ett särskilt fall.

Villkor:

En dispens får endast medges om särskilda skäl finns och av detta följer att den kan förenas med villkor. Den uppfattningen delas uppenbarligen av Naturvårdsverket, jämför till exempel allmänt råd (NFS 2005:1) till 12 § 1 stycket TKF angående rörelsehinder.

Hur långt dessa villkor kan sträcka sig är mer osäkert. De måste ha tydligt samband med vad undantaget ges för, men också stå i rimlig överensstämmelse med/proportion till syftet med det förbud varifrån undantag medges.

Det framgår inte av terrängkörningslagen eller terrängkörningsförordningen att dispenser kan förenas med villkor. Normalt sett krävs en bestämmelse om detta för att myndighetsbeslut över huvud taget ska få villkoras. Det förekommer dock exempel på andra typer av myndighetsbeslut där rättspraxis tillerkänt den beslutande myndigheten rätt att villkora beslut även utan uttryckligt stöd i lag eller annan förordning. Se formulering nedan från Förvaltningsrätten i Linköping (dom den 2014-12-12, mål nr 221–14) om godkännande av ansökan om förprovning enligt djurskyddslagen:

"Varken djurskyddslagen (1988:534) eller författningarna meddelade med stöd av den lagen innehåller några bestämmelser i vad mån eller på vilket sätt villkor kan uppställas av länsstyrelsen vid godkännande av en ansökan om förprovning. Det får emellertid anses följa av allmänna förvaltningsrättsliga principer att sådana villkor som behövs utifrån syftet med förprovningen kan ställas."

Villkor har i liknande beslut också godtagits av högre instanser, men denna underrättsdom anger tydligt tankegången.

På samma sätt har villkor i terrängkörningsdispenser godtagits i högre instanser, dock utan att domstolen uttalat sig närmre om orsaken till att den ansett detta vara möjligt. Se exempel nedan från Kammarrätten i Sundsvall (dom den 2017-01-13 i mål nr 513–16):

"Såsom förvaltningsrätten konstaterat är det vanligt att dispenser enligt 12 § terrängkörningsförordningen (1978:594) förenas med villkor. Sådana villkor kan bl.a. syfta till att skydda rennärningen. Frågan i målet är dock om de villkor om samråd med samebyar som länsstyrelsen har föreskrivit i beslutet angående xx xx är alltför långtgående."

Kammarrätten prövade alltså om villkoren kunde anses vara alltför långtgående, vilket hade varit ett fullkomligt onödigt prövningssteg om dispensen över huvud taget inte kunde villkoras. En slutsats av detta är alltså att det får anses framgå av allmänna förvaltningsrättsliga principer och svensk praxis att dispenser från förbudet i terrängkörningsförordningen kan förenas med de villkor som behövs utifrån syftet med prövningen.

Föreskrifter:

Normalt sett bakas behövliga "villkor" in i själva föreskriften. Se exempelvis de halländska föreskrifterna om framförande av golfbil på golfbana:

http://www.lansstyrelsen.se/Halland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/Författningar/2016/13_FS_2016_7.pdf

Det är då förstås inte fråga om villkor utan istället förutsättningar för att föreskriften ska bli tillämplig. Uppfylls inte förutsättningarna måste man alltså ansöka om dispens istället.

